

נעשה אדם

אמת וشكر ב'

משל' ד'י"ח

וְאֶרְאָוּ צְדִיקִים כִּאֵרֶא נַגְּה הַוְּלָךְ וְאֶרְאָעֶד נְכֹזָן הַיּוֹם:

But the way of the righteous is like the light of dawn; it shines ever brighter until the day is perfect.

נתיבות שלום חנוכה עם' קי"ב

ואורה צדיקים כאור נוגה נולך ואור עד נכון היום. מאמר מרן אדמו"ר בב"א ז"ע, אור"ח נוטריקון אור ח', מרומו לאור שמנת ימי חנוכה שנוא כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום, שעשו להoir באורו את כל ימות השנה. כי חז"ל תקנו את נר חנוכה שיאיר לה'י בכל העיתים ובזמן החסכות, ולשם כך לא די בהארה לשעתה שיאיר רק את ימי החנוכה, אלא צריך להאר את כל השנה. וכן מרומו בכתב סום פרשת הנשאיים שקראים בזאת חנוכה, דכתיב (במדבר ז:פ"ד) זאת חנוכת המזבח ביום המשך אותן, ואח"כ נאמר (שם פ"ח) זאת חנוכת המזבח אחורי המשך אותן. זאת חנוכת המזבח ביום המשך אותן להארת ימי החנוכה עצמן, וזאת חנוכת המזבח אחורי המשך אותן, הינו האור שנמשך לאחר חנוכה שהוא הולך ואור, שבמשך כל השנה יהודי מתחזק מכח האורות של חנוכה.

• ד' כתות שאינם מקבלים פנוי השכינה

גמ' סוטה מב.

א"ר ירמיה בר אבא ארבע כתות אין מקבלות פנוי שכינה כת ליצים וכת הניפים וכת שקרים וכת מספרים לשון הרע כת ליצים דכתיב משך ידו את לוצאים כת הניפים דכתיב כי לא לפניו חנף יבא כת שקרים דכתיב דבר שקרים לא יבון לננד עני כת מספרי לשון הרע דכתיב כי לא אל חפין רשע אתה לא ינורך רע צדיק אתה כי לא ינור במנורך רע:

R Yirmiya bar Abba said: Four classes will not receive the presence of the Shechinah: the class of scoffers, the class of flatterers, the class of liars, and, the class of slanderers. The class of scoffers, as it is written: He stretched out His hand against scorners. The class of flatterers, as it is written: For a flatterer shall not come before Him. The class of liars, as it is written: He that speaks falsehood shall not be established before My eyes. The class of slanderers, as it is written: For You are not a G-d that has pleasure in wickedness; evil shall not sojourn with You — i.e., You art righteous, O L-rd, evil may not sojourn in Your habitation

• כת שקרים

שפטי חיים מידות ועובדת ה' ח"א עמ' כ"א
שיש בכת הזה כמה סוגים יש שהשקר משמש להם כאמצעי לצורך מטרתם להשיג איזה רוח ממן או תועלתו אחרת, ויש שישיותם לכת זו נובעת מאהבת השקר גרידא, הינו שיש בהם משיחת וחיבת להשתעשע בחיי הדמיון והcovב ולהנות מהבלתי מציאותי, וככפי שהארכנו לבאר. הדבר מटבṭא בכמה דרכיהם, הן בחוסר שמיית דבר אם והן בחוסר דוקין בראיות האמת, ווסף שادرבא גם מעין פניו להעד עדות שקר בחבירו.

• כת ליצנים

שער תשובה – שער שלישי אותן קעו
החלק השלישי – מי שלועג תמיד לדברים ולפעולות ואין דעתו להבזות בעלייהם, אך מרחק הדברים שאין להרחקם, ומרחק תועלת הפעולות שיש תקויה לתועלותן, ועל זה נאמר (משל' יג, יג): "בו לדבר ייחבל לו". ואמרו

(אבות פרק ד משנה ג): "אל תהיו בז לכל אדם ואל תהיו מפליג לכל דבר, שאין לך אדם שאין לו שעה ואין לך דבר שאין לו מקום". והלן הזה הביאו למדתו הרעה, היותו חכם בעיניו, ופעמים שהביאה מדה הזאת את האדם לידי מינות להלעיג על מצוות, כגון שנאמר (תהלים קיט, נא):
 "זדים הילצוני עד מאי מתרתך לא נטית". והחולק השלישי הזה היא הכת שאינה מקבלת תוכחה, שנאמר (משל ט, ח): "אל חוכח לך פון ישאך", ונאמר (שם פסוק ז): "יוסר לך לזכח לו קלון", ונאמר (שם יט, כה):
 "לץ תכה ופתוי עירם". והגורם אל הכת הזאת לבלי שמו מוסר, מפני שה마다 המביאה אל הלץ הזה היא מדה הזות האדם חכם בעיניו, וכל כך משלחה בו המדה הזות עד שיתלוצץ לדעת זולתו, והיא המדה שאין לה תקופה, שנאמר (שם כו, יב): "ראית איש חכם בעיניו תקופה לכיסיל ממנה":

The third category consists of those who constantly scoff at things and at actions without intending to shame those to whom they pertain, but repelling things which should not be repelled and keeping back the benefits of actions from which benefits may be anticipated. Concerning this it is said 'anyone who despises a thing shall suffer from it' and our sages said 'do not despise any man and you not take exception to any thing , for there is no man that does not have his hour, and there is no thing that does not have its place'. The scoffer is brought to his evil trait through being wise in his own eyes. And there are times when this trait can bring one to heresy to scoff at the commandments as it is said 'the proud have had Me greatly in derision, yet I have not turned aside from your commandments.' This third category is the class which does not accept reproof as it says 'do not reprove a scorner lest he come to hate you' 'he who corrects a scorner gets himself to shame' and 'when you correct the scorner, the simple will get prudent.' What disposes this class not to heed reproof is the traits which brings one into this category , a trait that impresses itself so strongly upon one that he comes to scoff at the judgement of others. This is the trait for which there is no hope, at is said, 'do you see a man that is wise in his own eyes? There is more hope for a fool than for him!

מסילת ישרים פרק ה

אר השני, הנה הוא קשה מאד, והוא השחוק והלצון, כי מי שטובע בם, הוא כמו שטובע בים הגדול שקשה מאד להמלט ממנו. כי הנה השחוק הוא מאבד את לב האדם, שכבר אין הטעם והדיעה מושלת בו, והרי הוא כשוכר או שוטה אשר אי אפשר להתחזק להם ערמה או להנחיים, כי איןם מקבלים הנגשה.

The second deterrent, however, laughter and levity, is very severe. He who is immersed in it is as one who is immersed in a great ocean, from which it is extremely difficult to escape. For laughter affects a person's heart in such a manner that sense and reason no longer prevail in him, so that he becomes like a drunkard or a simpleton, whom, because they cannot accept direction, it is impossible to advise or direct.

ותראה קושי הלצון והשחתתו הרבה, כי כמו המגן המשוחה בשמן אשר ישמש ויפיל מעליו החצים ומשליכם לארץ ולא יניהם שיגיעו אל גוף האדם כן הלצון מפני התוכחה והמרודות, כי בליצנות אחד ובשחוק קתן פיל האדם מעליו ריבוי גדול מן התהעරות וההתפעלות מה שהלב מתעורר ומתפעל בעצמו מדי וראותו או שומעו עניינים שיעירוהו אל החשbon והפשפוש במעשים, ובכח הליצנות יפיל הכל לארץ ולא יעשה בו רושם כלל. ולא מפני חולשת העניינים ולא מפני הבנת הלב, אלא מפני מה הלצון ההורס כל ענייני המוסר והיראה:

Scoffing has a sinister and depraving effect. As a shield that is anointed with oil causes the arrows that strike it to glance off without touching the body, so scoffing renders reproof and chastisement ineffective. A single sarcasm or jest is liable to blight most of the spiritual zeal and enthusiasm which a man may have acquired from the experience that taught him to be particular and scrupulous in his actions. As a result of ridicule he is apt to cast off all that he has learned so that there is no sign of it left in him, not because it is not instructive, nor because he lacks understanding, but because mockery has the power to destroy every vestige of conscience and reverence.

שפתוי חיים שם

וכך אמרו: ליצנות אחת מאה תוכחות, מבאר הסבא מקלם ז"ל "תוכחות" מלשון "הוכחה" כלומר גם אם היו מאה הוכחות לדבר מסוים עד שאי אפשר לפרק הוכחות אלו, מ"מ ע"י ליצנות אחת כל אותן הוכחות לא יישעו עוד שום רושם, כיון שהוא לא שואת הוציאה את האדם מן המצויאות אל הבלתי מציאות. וגם אם יבואו עליו יוסורים מ"מ אף הם אין בהם כדי לנקוק אותן מהבלתי מציאות, כיון שהוא שקרע בהיי בליצנות

גמי עבודה זורה ית:
קשה ליצנות שתחילה יסורים וסופה כליה

Mockery is serious, as it starts with suffering and ends with destruction

גמי מגילה כה:

אמר רב נחמן כל ליצנותא אסירה בר מליצנותא דעבדות כוכבים דשရיא דכתייב ברע בל קרם נבו וכתייב קרסו ברע ייחדי לא יכלו מלט משא וגוי רבי נאי אמר מהכא לעגלוות בית און יגרו

שְׁבֵן שָׁוֹמְרוֹן כִּי אֲבָל עַלְיוֹ עָמוֹ וּכְמַרְיוֹ עַלְיוֹ יִגְלֹו עַל כְּבוֹדוֹ כִּי גָּלָה מִמְנוֹ אֶל תְּקִרִי כְּבוֹדוֹ אֶל כְּבִידָו

R. Nachman said: All mockery is forbidden save gibing at idolatry, which is permitted, as it is written, Bel bows down, Nebo stoops and the text goes on, They stoop, they bow down together, they cannot deliver the burden, etc. R. Yannai learns the same lesson from here: The inhabitants of Samaria shall be in dread for the calves of Beth Aven, for the people thereof shall mourn over it and the Priests thereof shall tremble for it, for its glory, because it is departed from it. Read not 'its glory' [kevodo], but 'its burden' [kevedo].

• כת חנפין

במדבר ל"ה:ל"א-ל"ג

וְלֹא תִּקְרֹז כְּפֹר לְגַפֵּשׁ רַצְצֹן אֲשֶׁר הוּא רַשֵּׁע לְמוֹת כִּי מוֹת יוֹמָת: וְלֹא תִּקְרֹז כְּפֹר לְגַנּוֹס אֶל
עִיר מִקְלָטָו לְשׁוֹב לְשִׁבְתָּה בָּאָרֶץ עַד מוֹת הַכֹּהֵן: וְלֹא תִּזְנַגֵּיף אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה בָּה כִּי
הַלְּם הוּא יִזְנַגֵּיף אֶת הָאָרֶץ וְלֹא תְּרַצֵּחַ לֹא יִכְפֹּר לְלַם אֲשֶׁר שָׁפַר בָּה כִּי אִם בְּלַם שְׁפָכוֹ:

You shall not accept ransom for the life of a murderer, who is guilty of death, for he shall be put to death. You shall not accept ransom for one who has fled to his city of refuge, to allow him to return to live in the Land, before the kohen has died. And you shall not corrupt the land in which you live, for the blood corrupts the land, and the blood which is shed in the land cannot be atoned for except through the blood of the one who shed it.

רמב"ן שם פסוק לג

ובספריו (משמעות קסא) אמרו, ולא תחניף את הארץ, הרי זו אזהרה לחנפין כי הזהיר מתחלה שלא נקה שוחד ברכוזים, והזהיר שלא נחניף להם למעליהם או לתקפם וכבוד משפחתם בלי מקה שוחד, כי אם אנחנו נתנify להם הנה נחניף את הארץ והיא חנפה תחת יושביה:

The sages said in the Sifri, *Do not cause chanufa to the land* – this is a prohibition against flatterers. The relevance of the prohibition here is that at first the verse warns that we should not take bribes for murderers to escape their rightful punishment, and then it goes on and warns that we should not flatter murderers by freeing them because of their eminence or their power or their honour or their family, even without taking a bribe. And the pasuk then warns that if we show flattery to murderers, as a result the land will become unfaithful in the wake of its inhabitants.

שער תשובה – שער שלישי אות קפו

זה דבר כת החנפין. עניין הכת הזאת נחלק לתחשעה חלקיים: החלק הראשון – החנף אשר הכיר או ראה או ידע כי יש על בכי חברו וכי החזק בתרmittה או כי ייחטא איש בלשון הרע או באונאת דברים, ויחליק לו לשון הרע לאמרו: לא פעלת און! המעת ממנה עון הנמנע מן התוכחה, שנאמר (ויקרא יט, ז): "הוֹכֶחֶת תָּכוֹחֶת אֶת עַמִּיךְ וְלֹא תָשָׁא עַלְיוֹת אָתָא", וויסירף לחטוא על אמרו: לא חטאתי! כענין שנאמר (ירמיה כג, יד): "וְהַזְקָוּ יְדֵי מְרֻעָעִים". והנה זה ביד החנף האויל עון פלילי, כי לא יקנא לאמת, אבל יעוזר אחורי השקר, ויאמר לרע טוב, וישם שחש לאו, גם נתן מכשול לפני החוטא ממשני פנים: האחד – כי איינו נחם על רעתו, והשני – כי ישנה באולתו ביום אחר, כי היל רשות החנף אותו על תאות נפשו, מלבד כי ישא עונש על הנזק אשר החזק לאשר אשם לו החוטא, על צדקו מי אשר חטא לו, מלבד כי יענש על דבר שקר, שנאמר (תהלים ה, ז): "תָּאַבֵּד דָּבְרֵי כֹּזֶב", (משלוי יז, טו): "מְצִדְקָה רְשֻׁעַ וּמְרַשְׁעֵי צִדְקָה תַּעֲבֹת הַגְּמַנְהָמִים", כל שכן אם העול אשר בכי רשות חברו גלי לרבים, כי באמור אליו הchnף לפני בני אדם: זך אתה בלי פשע! היל ובהז דת ודין:

שער תשובה – שער שלישי אות קפה

וחייב האדם למסור עצמו לסכנה ואל ישיא את נפשו עון אשמה כזאת. ואמרו רבותינו (סוטה מא, א) על עניין אגריפס שהיה קורא בתורה וכשהגיגע לפסוק זה (דברים יז, טו): "לֹא תָוֹלֶל לְתֵת עַלְיךָ אִישׁ נְכָרִי" זלגו עניין דמעות, ואמרו לו:

אתה אחינו באotta שעה נתחיבו שונאים של ישראל כליה שחנפו לו לאגריפס. אף כי היושב על המשפט אין לו לפחד מאנוש ימות, שנאמר (דברים א, יז): "לֹא תָגֹרוּ מִפְנֵי אִישׁ". ויש בחלוקת כת החנפין אשר בם החנף נספה ואבד בעון החנופה בלבד, כאשר יתבאר:

שפת חים שם עמי כ"ב

כת החנפין, החנופה אף היא מושתתת על שקר, כשרוצזה האדם לקבל איזה דבר הרי הוא מחניף לנוטן ע"י שמהללו ומשבחו אפילו בדברים שאינםאמת כלל. מדה מגונה זו רח"ל רוחחת אצל הרבה אנשים בחני היום יום, הללו נהנים

להחניף לזרולת וננהים להיות מוחונפים ע"י הזרולת, אפילו שיזודעים שהחנופה אין בה אמת וכולה שקר, ובכל זאת מתמוגגים מנהת לקבל את החנופה, זהו הדמיון!

• כת מספרי לשון הרע

גמ' ערכין טו:
ואמר ריש לקיים מא דכתיב אם ישוק הנחש בלא לחש ואין יתרון לבעל הלשון לעתיד לבא מתקבצות כל החיות ובאות אצל נחש ואומרות ארי דרומ ואוכל זורף ואוכל אתה מה הנאה יש לך אומר להם וכי מה יתרון לבעל הלשון

Further, said Resh Lakish: What is the meaning of the Scriptural verse: If the serpent bite before it is charmed, then the charmer hath no advantage? — At some future time all the animals will assemble and come to the serpent and say: The lion attacks and devours; the wolf tears and consumes; but what profit hast thou? But he will answer: What benefit has he who uses his tongue?

רמב"ם הילכות דעתות ו'ג'

מצوها על כל אדם לאחוב את כל אחד ואחד מישראל כגוף שנאמר ואהבת לרעך כמוך לפיקך צריך לספר בשבוחו וליחס על ממוני כאשר הוא חס על ממון עצמו ורוצה בכבוד עצמו והמתכבד בקהלון חבירו אין לו חלק לעולם הבא: Each man is commanded to love each and every one of Israel as himself as [Leviticus 19:18] states: "Love your neighbour as yourself." Therefore, one should speak the praises of [others] and show concern for their money just as he is concerned with his own money and seeks his own honour. Whoever gains honour through the degradation of a colleague does not have a share in the world to come.

שפתוי חיים שם

וזכר להבין את השאלה מה היה יתרון לבעל הלשון, הרי אנו רואים שיש הנאה ומשיכה גדולה לדבר לשון הרע, עש שקשה מאד להגמל ממוני ביאר מ"ר הגרא"א דסלר ז"ל שמעצם סיפור הלשון הרע אין הנאה, אלא ההנאה היא מכך שהוא חשוב ומדמיין לעצמו שם ישפיל את חבירו ויגלה בה את מומו בשעה יגדל וירומם את עצמו ויתכבד בקהלונו, שהרי הוא עצמו נקי מכל אותם פגמים ומומים שישפר על חברו. המשיכה לדבר לשון הרע נובעת מכך שאדם אינו מודד ובודק את עצמו איך הוא נראה באמת, מה הם מעלוותיו וחסרונותיו, אלא הוא נוהג למדוד ולבודק את עצמו כיצד נראה בפניו הזרולת, איך הזרולת מעיריך אותו ומה לא ימצח חן בפניו. ומכך נובעת המשיכה לדבר לשון הרע על חברו, שע"י כך שיגלה את חסרונותיו של חברו ירומם את עצמו שהוא אינו כמותו. זהה השאלה מה יתרון לבעל הלשון, אין לו שום תועלת והנאה ממשית, אלא הוא רק משלה ומרמה את עצמו שתהיה לו תועלת ע"י שיבילט את עצמו, זהו דמיון בלבד, אין יתרון לבעל הלשון אלא רק היין כנסיית הנחש. נמצא אףה, שגם מספרי לשון הרע הם אנשים שהייהם מושתתים על הcovetousness והדמיון.

• דברי סיכום

נתיבות עולם ב – נתיב התוכחה – פרק א

כ"י אלו ד' כתותם רחוקים מאמת מציאותו אשר הוא יתברך מחויב המציאות, ואלו ד' כתותם רחוקים ונבדלים מאמתת מציאותו. זה אמר ד' כתותם אינם רואים פני שכינה, כי הפנים הוא אמתת מציאות הדבר שאין הדבר נמצוא ונגלה רק בפנים שלו, ופני השכינה ר"ל אמתת מציאותו ית' שהוא ית' מחויב המציאות לגמרי המורים על הגלייה שהוא המציאות כמו שהתבהר, ואלו ד' בפרט הם רחוקים מן המציאות ולכך אין רואין פני שכינה שהוא מחויב המציאות.

משנת ר' אליעזר פרק ז'
הכופר בטובתו של חבירו לסתוף כופר בטובתו של מקום.

מכتب מלאיליהו ח'יא עמ' 51

ככה הוא גם בענין כפירה בטובה. מי שישיאפטו חומרית, והוא מן הנוטלים, אשר לא יולכו להכיר טוביה גם "לבסוף", כאשר יגיע לעולם האמת, גם אז יהיה כופר בטובתו של הקב"ה הוא יבין אז וידע, את צורך הכרת הטובה, ועד כמה גדול עוננו מנסוא, אך לא יכול להרגיש בהודאה כי קנה לו את כה הנטלה וככה בא עמו הכה זהה אל בית עולמו.

שפתינו חיים שם

וכך גם אדם שאין לו שיוכות לאמת, הוא חי את חייו בחיה דמיון וכוב, איןנו יכול לקבל את המציאות האמיתית של הקב"ה, מכיוון שבעואה"ב ההנאה היא מהאמת – חותמו של הקב"ה אמת, כדוגמת החותם המעיד של שיוכתו לבעל החותם, כך במחיצתו של הקב"ה יכולים להמציא רק אנשי אמת ממשיכים אותו לחותמו של מלך. נמצינו למדים עד כמה חשוב להיות דבוק למידת האמת שעל ישה נזגה לקבלני השכינה. מו"ר אמר שאחת הדריכים בלימוד המוסר היא לעמוד על נקודת האמת, האדם כשלעצמם מלא תירוצים ונגינות כל מעשי, ורוב התירוצים להצדקת מעשייהם דמיוניים ורוחניים ממשית האמת, ולפיכך ראשית לכל צורך האדם לעמל על עצמו לראות את האמת במעשהיו, כי איך יבנה את עצמו אם הוא מרמה את עצמו, ורק ע"י שישייך את עצמו למדת האמת יזכה להיות אדם של אמת, ואז יוכל לעלות ולהתעלות במידותיו ובהנחותיו. העבودה היא רבה, לא מעריכים מספיק את מידת האמת, החשובים שאמת פירושה רק לדבר דברי אמת, אבל כפי שלמדנו כל דמות האדם ומהותו צריכה להיות אמת, על האדם להוכיח חי אמת, ולסלוד סליחה מוחלטת מהחי דמיון של שקר, להיות כנה ומציאות עם עצמו, ע"י זה הוא יזכה להכין את הכלים לקבלת פני השכינה. מדה טובה ממדת פורענות, אם חי שקר מרחיק את עצמו מפני השכינה, על את כמה וכמה הזוכה להיות איש אמת כמה הוא זוכה לדבוקות בפני השכינה.